

Yeni İstanbul
YAYINI

14 EKİM 1919 SALI NO: 133

İSTİKLÂL
HARBİ
GAZETESİ

HAZIRLAYAN
ÖMER SAMİ COŞAR

Siyasî komiserler yeni Başbakanı ayaklarına kadar getirttiler

Ali Rıza Paşa İngiliz yardımını talep etti

Siyasî tevkif yapılmayacağına dair teminat verildi.
Ali Kemal de Avrupaya kaçıyor

Mustafa Kemal ve seçimler

SIVAS.—

Mustafa Kemal Paşa, Tasvirîkâr gazetesi başyazarı ve sahibi Velid Bey tarafından telgrafla kendisine sorulan soruları cevaplandırırken, günün en mühim meselelerinden olan seçimler hakkında demiştir ki:

— Seçimlere gayri meşru bir güne müdahalede bulunulmayıp millet serbest bura kılacaktır. Yalnız Anadolu ve Rumeli Müdafaa Hukuk Cemiyetimiz esasatını kabul edenlerin seçimlerde muvafak olmalarını temenni ediyoruz."

Seçimlerin serbest yapılıp yapılmayacağına bilhassa soran Velid Bey, Mustafa Kemal Paşa:

— "Evet, yapılacaktır" diye cevap vermiştir.

Diğer taraftan Tasvirîkâr başyazarının:

— "İntihabı nisbi esası ka bul olunur mu?" sualine de Heyet-i Temsilîye Başkanı şu şekilde karşılık vermiştir:

— "Bu defaki seçimlerin mevcut kanuna göre yapılması zaruridir. Ve zaten bu yolda da başlamıştır. Temsilî nisbi usulü Millî Meclisin halledeceği bir meseledir."

Bugün Anadolu ve Rumeli vilayetlerinde millî teşkilâtın mahrum bir yer kalmadığını, Teşkilâtı Millîyeyi idare edenlerin, "Masuniyet ve istiklâl vatan için kalpleri çırpınan milletün umum güzi de evlatları" olduğunu da bil diren Mustafa Kemal Paşa, seçimlerden sonra Kuvayı Millîye'nin ne şekilde kalacağına dair bir soruyu da şöyle cevaplandırmıştır:

"Kuvayı Millîyenin şekli âtist, meclisi millî, emniyet ve serbesti ile vazifeli teşriye ve murakabesini ifaya muvaffak olduktan sonra bir kongre ile tayin edilecektir. Bu husus nizamnamemizin son maddesinde belirtilmiştir."

Mustafa Kemal, daha önce YENİGÜN'e söylediklerini de tekrarlamış: "— Mebusluğa namzetliğimi vazetmedim ve etmeyeceğim. Fakat millet herhangi bir verden beni mebusluğa intihap ederse maârif tihab kabul ederim" demiştir.

Avrupaya kaçmak için İngilizlerden yardım isteyen eski İçişleri Bakanı ve kuvayı millîye düşmanı Ali Kemal.

PATRİKHANE'DE TOPLANTILAR

"Teşkilâtı Millîye" aleyhinde bir telgraf hazırlandı Paris'e gönderiliyor.

Rum patrikhanesinde önceki gün cismanî ve ruhanî meclisler toplanmış ve "Anadolu Rumları"nın durumunu görüşmüştür. Rum gazeteleri, Teşkilâtı Millîyenin gelişmeleri karşısında Rumlar için duyulan endişelerin süratle Paris'e, Sulh Konferansı Başkanı Clemanso'ya bildirilmesine karar verildiğini ve bu maksatla da bir telgraf hazırlandığını yazmaktadır.

Ayrıca toplantıda, önce patrik vekili başkanlığında, Yunan emellerini savunmak için Paris'e gitmiş olan heyetin elde ettiği neticelere dair bir rapor da

okunmuştur.

TRAKYALI RUMLAR!

Diğer taraftan Trakyalı Rumlar tarafından, Yunan emelleri lehinde hazırlanmış olan bir muhtıranın, özel bir heyet tarafından bizzat Birleşik Amerika'ya götürüleceğini de PRODOS gazetesi bildirmektedir.

Bu heyet Kiryakidi, Sarandidi ve patrikhane katiplerinden Nikolopo'dan mürekkeptir.

Muhtıradaki, batı ve doğu bütün Trakyanın Yunanlılara bırakılmasında ısrar edilmektedir.

LONDRA.—

İngiltere'nin İstanbul yüksek komiseri Amiral dö Robek'ten Dışişleri Bakanlığına gelen bir telgrafta, yeni Başbakan Ali Rıza Paşa ile cumartesi günü siyasî komiserler arasında bir görüşme olduğu ve kendisine, Damat Ferit Paşa ve kabinesi üyelerine karşı her hangi bir davranışın tasvip edilmeyeceğinin bildirildiği açıklanmaktadır.

Amiral dö Robek'in telgrafının başında belirttiğine göre, yeni Başbakan olan Ali Rıza Paşaya mı önce siyasî komiserlerin gidip ziyarette bulunmaları yoksa onun mu komiserlere gelmesi konusu münakaşa edilmiş ve sonunda da, Dışişleri Bakanı Reşid Paşa vasıtasıyla ve gayet gizlice Ali Rıza Paşaya «önce kendisinin siyasî komiserlere gelmesi gerektiği»nin bildirilmesi kararlaştırılmıştır.

Yeni iktidara gelen Başbakanı bu şekilde ayaklarına çağırnan İngiliz, Fransız, Amerikan, İtalyan siyasî komiserlerinin bu davranışına da Ali Rıza Paşa'nın boyun eğdiği anlaşılmaktadır.

ESAS KONU

Amiral dö Robek ve ayrıca Amiral Webb'den de buraya ulaşan son telgraflara göre, geçen cuma ve cumartesi günü ce. reyan eden gizli görüşmeler ve olaylar şöyle sıralanmaktadır:

• İngiliz siyasî komiseri cuma günü, Dışişleri Bakanı Reşid Paşanın önce yapmış olduğu ziyareti iade etmiş ve bu görüşme esnasında kendisine, Mustafa Kemal Paşa'nın bazı telgraflarından malumattar olduğunu ve «eski hükümet mensuplarının can ve emniyetlerine, hürriyetlerine yöneltilecek her hangi bir teşebbüsü hiç bir surette iyi karşılamayacaklarını» bildirmiştir. Reşid Paşa önce böyle bir tasavvuru protesto etmiş fakat komiser kendisinden, hükümet adına teminat verip veremeyeceğini sorunca, katı bir şey söylememiş yalnız bu vola gidilir se istifa edeceğini bildirmiştir.

ALİ KEMAL DE

• Bu arada, Eskişehir mutasarrıfının, Mustafa Kemal partisinin mensubu gibi görünen iki şahıs tarafından öldürülmesi ve bu şahısların da kaçmaya muvaffak olmaları endişeleri arttırmıştır. İngiliz siyasî komiserliğine Damat Ferit'den ayrı olarak eski İçişleri Bakanı ve PEYAM gazetesi sahibi

Ali Kemal de bavsurarak, Avrupa'ya gitmek istediğini bildiren yardım istemiştir. Siyasî komiserlik, kendisine her türlü kolaylığın sağlanacağına dair vaadde bulunmuştur.

BAŞBAKANLA KONUŞMA

• Yeni Başbakan Ali Rıza Paşa ile İngiliz Komiseri Dö Robek arasındaki gizli görüşme cumartesi günü olmuştur. Toplantıda hazır bulunan Dışişleri Bakanı Reşid Paşa, bir gün önce «siyasî intikamlar» konusunda istenilen teminata değinmiş ve bu defa Başbakan'ın önünde hükümet adına bu metnin verilmekte olduğunu, eski hükümet mensuplarına dokunulmayacağını söylemiştir.

Ali Rıza Paşa, konuşmasında bu hususu teyit etmiş ve İngiltere ile ananevi dostluk üzerinde bilhassa durarak, «Bu eski ve sağlam geleneğe dönmeyi arzuladığımı» söyleyerek İngiltere'nin yardımını talep etmiş ve bu yardım olmadığı takdirde görevinde başarı sağlayamayacağını da sözlerine eklemiştir.

İKİ HEDEF

• Ali Rıza Paşa, Türkçe olarak görüşlerini ve tasavvurlarını bu toplantıda etrafı bir şekilde izah ederken, Cihan Harbine girilmesini şiddetle tenkit etmiş ve kendisinin bir diplomat olmadığını asker olarak dobra konuşacağını söylemiş ve ön plandaki hedeflerinin iki yönü olduğunu, birinin seçimleri hazırlamak, diğerinin de memlekette asayişin sağlanmasını kaydettiğini. Ali Rıza Paşa, kabinesinin memleketteki ikiliği de ortadan kaldırmak gayesinde olduğunu eklemiştir.

YUNAN'I PROTESTO

• Ali Rıza Paşa, İzmir konusuna değinmiş ve Yunan kuvvetlerinin yeniden ilerlemelerini ve bilhassa GÜRE'nin işgalini protesto etmiştir. Amiral Dö Robek, Aydın ile Ödemiş arasında bir mahâl olan Güre'nin işgali konusunda İzmir'deki İngiliz temsilcisi ile henüz muhabere halinde bulunduğundan bu hususta tartışmaya girişmemiştir. Amiral Dö Robek, bu meselenin kendi selâhiyetleri dışında kaldığını da ilâve etmiştir.

YIKILACAK !

• Yeni Başbakanla yaptığı konuşma hakkında şahsî görüşlerini Amiral Dö Robek'in raporunda şu şekilde belirttiği de bildirilmektedir:

«— Yeni Sadrazam bende, iyi niyetli ve namuslu bir insan imtihanını ayandırdı. Siyasî kavrayışı muhtemelen dar görülmektedir. Umumi kanaat, bu kabinenin seçimlerden önce yıkılacağı ve daha belirli millî bir kabineye verini tertekedeceğidir.»

Amiral Bristol'un istihbarat subayı İngilizleri suçluyor

"Damat'ın bazı bakanlarını İngilizler tayin ediyor"

"Gördüğüm en
insafsız
sansür"

Sivas Kongresinde bulunan tek yabancı gazeteci Amerikalı Brown, ancak Paris'e dönünce Türkiye'ye ait telgraflarını çekebildi.

ŞİKAGO—

Sivas Kongresini takip eden tek yabancı gazeteci olan Brown'un uzun bir yazısı "Padışaha ultimatomu kabul etmeyince yeni Türkiye mecburen kuruluyor" başlığı altında (Chicago Daily News) gazetesinin dünkü nüshasında yayınlanmıştır.

Anadolu'dan Eylülün ilk haftası sonunda ayrılmış olan bu gazeteci, yazılarını Paris'ten yolladığını da açıklamakta ve Türkiye'de mevcut ve kendi tabiriyle "Harp içinde yaşadığım en insafsız sansür" diye bahsettiği baskı yüzünden İstanbul'dan telgraflarını çekememiş olduğunu ilâve etmektedir.

Yazısında "Kemal Paşa ve Rıfık Beyle aynı yerde kaldım. Bu zatların Osmanlı imparatorluğunun liderleri oldukları münakaşa götürmez" diyen Mister Brown, Sivas Kongresi sırasında şahid olduğu bazı olayları da naklederek diyor ki:

"Kongresinin verdiği kararları İçişleri Bakanına telgrafla haber verdikleri zaman, bakan bunları Padışaha bildirmeyi reddetti ve Mustafa Kemal ile Rauf'a (Hainler ve Camiler) diye hitap etti. Bunun üzerine onlar da İçişleri Bakanına (İngilizlere bir kaç metelikle satılmış ucuz birlik) diye hitab ederek cevap verdiler.

"Bunun üzerine Mustafa Kemal telgrafhanede, benim de hazır bulunduğum bir Be-yet-i Temsilîye toplantısı yapıldı. Rasûl Bey bütün konuşmaları bana tercüme etti. Mustafa Kemal derhal zecri hareketlerin lazımlarını ısrarla söyleyince pek sevindim. Bununla beraber Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'nun desteği olmadan harekete geçmeyi reddetti.

"O akşam şahid olduğum kadar verimli bir haberleşme, asla izmedim. Yarım saat içinde Erzurum, Erzincan, Musul (!), Diyarbakır, Samsun, Trabzon, Ankara, Malatya, Harput, Konya ve Bursa telgrafları Sivas'a bağlandı. Hatın bir başında Mustafa Kemal diğer başında da sırasıyla bu şehit ve vilayetlerin askerî komutanları ve mülki amirleri yer almışlardı. Bütün durum olduğu gibi izah edildi. Bir tek istisna ile Anadolu'nun Mustafa Kemal'e kendi kararıyla hareket etmesi ve sonuna kadar işi götürmesi takdiratı verildi."

Yüzbaşı Dunn, İngilizlerin entrikalar çevirdiklerini söyledi ve Damat Ferid kabinesinden: "Türk-İngiliz hükümeti" diye bahsetti.

Amerikalı yüksek komiseri Amiral Bristol'un istihbarat subayı deniz yüzbaşısı R. Dunn; "Sadece kendi çıkarlarını düşünen İngilizlerin Türkiye'de devamlı entrikalar çevirmekte olduklarını ve hattâ eski Osmanlı Hükümetinin bazı üyelerini bizzat kendilerinin tayin ettiklerini" söylemiştir.

Damat Ferit Paşa Hükümeti için "Türk-İngiliz Hükümeti" tabirini de kullanan Amerikalı deniz yüzbaşısının bu suçlamaları, İngiliz yüksek komiserliği istihbarat memuru Hohler'in önünde yaptığı da öğrenilmektedir.

İngiliz istihbarat memuru Hohler, Amerikalı yüzbaşı ile olan bu konuşması hakkında mufassal bir raporu, yüksek komiser amiral dö Robek'e ilemiştir.

Hohler'in, bahsedilen İngiliz entrikaları elle tutulur deliller göstermesini Amerikalı istihbarat subayından istemesi üzerine de yüzbaşı R. Dunn, Malatya'da Kürtleri Türklere karşı tahriklere girişen İngiliz subayı Noel'den bahsetmiş ve bu İngiliz ajanının bir telgrafının milliyetçilerin eline geçtiğini ve onlar tarafından da Amiral Bristol'a tevdi edildiğini söylemiştir.

TEK GAZETE!

İngiliz istihbarat subayı bu konuşma hakkında şunları da ilâve etmektedir:

"— Amerikalı yüzbaşı Dunn'un vazifesi, İstanbul'da yayınlanan bütün gazeteleri okumak

tadır. Kendisinin belirttiğine göre, "Türk-İngiliz kabinesi"nin istifasından sonra İstanbul'daki bütün gazeteler Damat Ferit'in devrilişini bildirmiş fakat yalnız bir tek gazete bundan hiç bahsetmemiştir. Bu da (Orien News) gazetesidir. Yüzbaşı Dunn, bu gazetenin İngiliz Karadeniz Ordusu için yayınlandığını ve bu olayın da İngilizlerin inenilgiyi kendi efkârıumumiyesinde mümkün olduğu kadar gizlemeye çalıştıklarını delili olduğunu eklemiştir."

MANDA MESELESİ

Yüzbaşı Dunn, manda konusunda konuşurken demiştir ki:

"— Amerika, Ermenistan mandasını kabul etmeyecektir. İstanbul etrafındaki bölge teklif edilse de bunun mandasını da Amerika reddedecektir. Yunan idaresindeki İzmir bölgesinden, İtalya'nın kontrolündeki Antalya bölgesinden mahrum bir Türkiye'nin mandatertliğini kabul etmek çalınmış olur."

Hohler'in ilâve ettiğine göre, yüzbaşı Dunn, İstanbul'daki Amerikan makamlarının bir kanaatini belirtirken de, "Türkiye'nin, harp öncesinde olduğu gibi kendi kendini idare etmesine müsaade edilmemelidir" demiştir.

Fakat Dunn, İngilizlerin aksine Amerikalıların, istikbali milliyetçi partide görmekte olduklarını da belirtmiş. İzmir'de Yunan iddialarının esastan vaksun olduğunu da kaydetmiştir.

İSTANBUL MUHAFAZLIĞI

Yirmibeşinci kolordu kumandanlığı ile İstanbul muhafazlığına tayin edilen Yemen Kumandanı Sait Paşa yeni vazifesine başlamıştır.

Amerika, manda kabul etmiyor!

Gnl Leonard Wood'un Cumhurbaşkanı olması halin de durumun değişebileceği, başkan Vilson'un ağır hasta olduğu bildiriliyor.

LONDRA.—

Vaşington'daki İngiltere büyük elçiliğinden buraya gelen bir rapor da, Birleşik Amerikanın Avrupa veya Anadolu'da mandalar kabul etmesinin artık imkansız bir hale geldiği bildirilmektedir.

Lord Grey tarafından yollanmış olan bu raporda:

"— Senatonun, Avrupa veya Anadolu'da mandalar kabul etmesi imkân ve ihtimalleri hiç bir zaman kuvvetli olmamıştır. Başkan Vilson'un hastalığı ise şimdi böyle bir ihtimali daha da zayıflatmış ve hattâ imkansız hale getirmiştir."

Senatör Williams tarafından geçen ayın başında kongreye sunulan ve Başbakan Vilson'a; "Ermenistanı

barış ve huzura kavuşturmak" maksadıyla Amerikanın kara ve deniz kuvvetlerini kullanma yetkisini vermesi matuf bir teklif dışişleri komisyonuna havale etmiş ve orada kalmıştır. Kabul edileceği de sanılmamaktadır.

GNL LEONARD WOOD

Yalnız General Leonard Wood'un, cumhuriyetçi partinin cumhurbaşkanı adayı seçilmesi ihtimallerinin ve bu generallerin iktidara gelmesi halinde dış politika havasında mühtim değişiklikler olacaktır" denilmektedir.

Lord Grey: "General Leonard Wood İstanbul ve diğer bölgeler için manda yetkileri elde edebilir" demektedir.

Mustafa Kemal Paşa hazretleri.

MUSTAFA KEMAL'İN HAYAT HİKÂYESİ

Tasviriefkâr gazetesinin talebi üzerine Sivas'ta hazırlanan paşanın hayat hikâyesi İstanbul'a gönderildi.

SİVAS.—

İstanbul gazetelerinden Tasviriefkâr'ın talebi üzerine Mustafa Kemal Paşanın hayat hikâyesi burada hazırlanmış ve İstanbul'a gönderilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa'nın hayat hikâyesi şöyledir:

"Rumi 1296 (Milâdi 1881) tarihinde Selânik'te tevellüd ederek rüşti tahsilini Selânikte, iddadi tahsilini Manastır'da, Harbiye ve Erkânî harbiye tahsillerini Dersaadette ikmâl ile 1905 senesi Erkânîharbiye yüzbaşılığı ile neşet etmiş ve 1907 senesine kadar Suriye'de ve Kolağası olduktan sonra 1911 senesine kadar Makedonya'da bulunmuşlar; bu müddet zarfında ordu erkânîharbiyesinde, Redif fırkası Erkânîharbiğinde, ordu ve kolordu erkânîharbiyesinde ve Selânik zabitan talim gâh kumandanlığında ve şimendifer hattı müfettişliğinde ifayı vazife eylemişlerdir.

"31 mart hâdisesi üzerine Selânik'ten İstanbul'a hareket eden kuvvetlerin erkânîharbiye reisliğinde ve 1910 da Arnavutlukta icra edilen harekâta, Harbiye Nâzırı Mahmut Şevket Paşa'nın Erkânîharbi olarak bulunmuş ve 1910'da Pikardi manevralarını takip için Fransaya azimet etmiştir.

"1911 senesinde Erkânîharbiyeyi umumiye daireesine memur edilmiş ve orada İtalya muharebesi münasebetiyle Trablusgarbe giderek bu harbin nihayetine kadar Sirenaik muntikasında Derne kuvvetleri kumandanlığını ifa eylemiş ve bu esnada Balkan muharebesi başlamış ve Bulgarların Çatalca hattına geldikleri bir zamanda İstanbul'a avdet ederek Gelibolu'da Kuvayi Mürettebe Erkânîharbiyesi Harekât Subesi Müdürü ve Bolayır Kolordu Erkânîharbiye Reisi olarak Balkan harbine iştirakle Edirne üzerine mezkur kolordu ile hareket etmiş ve Dimetoka havalisinin istirdadına bilfiil bulunmuşlardır.

ÇANAKKALE'DE

"Balkan Harbini müteakip Sofya, Belgrad, Çetine atâsemilli hüklerini ifa etmek üzere Sofya ya memur ve orada kaymakamlığa terfi edilmiştir. Harbi zailin ilâzını müteakip Tekirdağında yeni teşekkül eden Ondokuzuncu fırka kumandanlığına tayin olunmuşlardır. Maydos ve havalisi mintakası kumandanlığını

ifa ettikten sonra mezkur fırka ile bu mintakada buldukları sırada Arıburnu kuvvetleri kumandanlığını deruhte eylemiş ve bunun neticesinde miralaylığa terfi etmişlerdir.

"Bilahare Anafartalar grubu kumandanı olmuş ve İngilizlerin çekilmeleri üzerine Onaltıncı kolordu kumandanı olarak Edirne'ye ve orada bir ay kaldıktan sonra Diyarbakır, Bitlis, Mus havalisine aynı numara ile kolordu kumandanı olarak gitmiş ve mezkur cepheye miralaylığa terfi ettirilmiştir. Tabahşüt eden ikinci ordu dahilinde Bitlis ve Muş'u beş gün muharebesinden sonra Ruslardan istirdat eylemiş ve bir müddet sonra ikinci ordu kumandanlığı vekaletine ve az bir müddet sonra İhtıcaz Kuvvei Seferiyesine ordu kumandanı olarak tayin olunmuş ise de Şama kadar gittikten ve Sina cephesini teftiş eyledikten sonra Medineye gitmelerine hacet görülmediğinden ikinci ordu kumandanlığına asaleten tayin edilerek Diyarbakıra avdet olunmuş ve 1917 senesinde Halepte toplanan ve General Falkenbayın tahtı idaresinde bu luman gruba dahil olan Yedinci ordu kumandanlığına tayin edilmişlerdir.

HÜKÜMETLE İHTİLAFI

"Muşarunleyh ile harekati harbiyede aralarında ihtilafı nazır hasıl olduğundan ve hükümet de nokta nazarlarını terfih etmediğinden mezkur ordu kumandanlığından istifa ve müteakiben tayin bulunduğu ikinci ordu kumandanlığını da kabul etmiyerek İstanbul'a avdet etmişlerdir.

"Bu müddet zarfında vellaah bulunan zatın refaketinde olarak Almanya karargâhı ve Alman garp cephesine seyahat eylemişlerdir. Vellahın padişah olmaları üzerine şifaki ve muşirane irade ile Falkenbayın müşgul bıraktığı Nablus civarındaki yedinci orduya tekrar gitmiş ve vürûdundan onbeş gün sonra vukubulan umumî İngiliz taarruzunda bu orduyu Halebe kadar ricat ettirdiği sırada Paçığaha fahri yave olmuşdur. Halep muharebesini müteakip Yedinci ve Adana havalisinde bulunan ikinci ordulardan mürekkep Yıldırım grubu kumandanlığını deruhte ve osadelmüta keke İstanbul'a avdet eylediler.

"Son zamanda malum olduğu vechile Üçüncü ordu müfettişliğiyle Şarkı Anadolu'da buldukları esnada 8 temmuz 1919 da silki askeriden istifa eylemişlerdir."

Mustafa Kemal Paşa bu hayat hikâyesini bizzat Cevat Abbas Feyyazdirtmiştir.